

ESPOON YLEISKAAVA 2060 TAVOITTEET

Yleiskaava ohjaa kaupungin kehitystä
19.12.2022

YLEISKAAVA 2060

Sisältö

Johdanto.....	4
Yleiskaavan tavoitteet	6
Espoo kasvaa ja tiivistyy kestävästi.....	7
Varaudutaan kaupungin kasvuun	7
Ohjataan uusi rakentaminen ensisijaisesti joukkoliikenteen runkoyhteyksien varrelle ja huolehditaan ajoneuvoliikenteen toimivuudesta	8
Mahdollisestaan omaleimaisten kerros- ja pientaloalueiden kehittyminen ja torjutaan segregatiota.....	11
Vahvistetaan innovaatiokeskittymiä ja turvataan monipuolisen elinkeinotoiminnan tarpeet	13
Espoo on ilmastoviisas verkostokaupunki	16
Parannetaan poikittaista joukkoliikenneverkkoa ja pyöräilyn edellytyksiä	16
Huolehditaan hiilinieluista ja -varastoista.....	18
Tuetaan erikokoisten keskusten vetovoimaisuutta ja toimintojen monipuolisuutta.....	19
Mahdollistetaan hiilineutraalit energiaratkaisut	20
Espoo on viihtyisä ja luonnonläheinen.....	21
Parannetaan tiivistyvän kaupunkiympäristön käveltävyyttä ja viihtyisyyttä historiaa vaalien.....	21
Turvataan hyvin saavutettavat virkistysalueet	22
Tuetaan luonnon monimuotoisuuden vahvistumista.....	24
Vahvistetaan merellisyyttä ja vesistöjen merkitystä	26
Lähteet.....	28

Johdanto

Espoon uusi yleiskaava katsoo vuoteen 2060

Espooseen laaditaan koko kaupungin kattava yleiskaava, joka tähtää vuoteen 2060 (Kaupunginhallitus 20.6.2022 § 220).

Yleiskaava on yleispiirteinen maankäytön ja liikenteen suunnitelma, jossa ennakoitaan kaupungin kehitystä tulevina vuosikymmeninä. Sen tehtävänä on yhdyskunnan eri toimintojen, kuten asutuksen, palvelujen, työpaikkojen ja virkistysalueiden sijoittamisen ohjaaminen sekä toimintojen yhteensovittaminen. Yleiskaava perustuu Espoo-tarinaan ja siinä päätetään yleisellä tasolla kaupungin kasvun suunnista ja painotuksista. Yleiskaava ohjaa asemakaavojen laatimista sekä muuta tarkempaa suunnittelua.

Muualta tulevat tavoitteet

Yleiskaavan laadintaa ohjaavat monet lait, tavoitteet ja suunnitelmat. Maankäytön suunnittelun yleinen ohjaus perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL). Maankäytön suunnittelujärjestelmän pääperiaatteena on tarkentuva suunnittelu, jossa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä yleispiirteiset kaavat, eli maakuntakaava ja yleiskaava, ohjaavat yksityiskohtaisten asemakaavojen suunnittelua.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava ohjaavina huomioon kuntien kaavoituksessa, ja ne ohjaavat myös yleiskaavan laadintaa.

Maakuntakaava on kartalla esitetty suunnitelma maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteesta. Se kuvaa rakentamisen ja ympäristön kehittämisen suunnat maakunnassa tuleville vuosikymmenille. Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. (MRL 32 §). Tällä hetkellä suunnittelua ohjaa pääosin Uusimaa-kaava 2050, joka on parhaillaan valituskäsittelyssä, mutta on kuitenkin tullut suurimmalta osalta voimaan syyskuussa 2021.

Maankäyttöön vaikutetaan myös esimerkiksi erilaisilla seutu- ja kuntastrategioilla. Espoossa kaavoitusta ohjaa Espoon strategia eli Espoo-tarina. Yleiskaavaratkaisun tulee mahdollistaa myös Helsingin seudun MAL-suunnitelmassa esitetty kaupunkiseudun kokonaiskuva maankäytön ja asuntorakentamisen kehityksestä sekä liikennejärjestelmästä.

Yleiskaavan tavoitteet

Espoo kasvaa ja tiivistyy kestävästi

- Varaudutaan kaupungin kasvuun
- Ohjataan uusi rakentaminen ensisijaisesti joukkoliikenteen runkoyhteyksien varrelle ja huolehditaan ajoneuvoliikenteen toimivuudesta
- Mahdollistetaan omaleimaisten kerros- ja pientaloalueiden kehittyminen ja torjutaan segregatiota
- Vahvistetaan innovaatiokeskittymiä ja turvataan monipuolisen elinkeinotoiminnan tarpeet

Espoo on viihtyisä ja luonnonläheinen

- Parannetaan tiivistyvän kaupunkiympäristön käveltävyyttä ja viihtyisyyttä historiaa vaalien
- Turvataan hyvin saavutettavat virkistysalueet
- Tuetaan luonnon monimuotoisuuden vahvistumista
- Vahvistetaan merellisyyttä ja vesistöjen merkitystä

Espoo on ilmastoviisas verkostokaupunki

- Parannetaan poikittaista joukkoliikenneverkkoa ja pyöräilyn edellytyksiä
- Huolehditaan hiilinieluista ja -varastoista
- Tuetaan erikokoisten keskusten vetovoimaisuutta ja toimintojen monipuolisuutta
- Mahdollistetaan hiilineutraalit energiaratkaisut

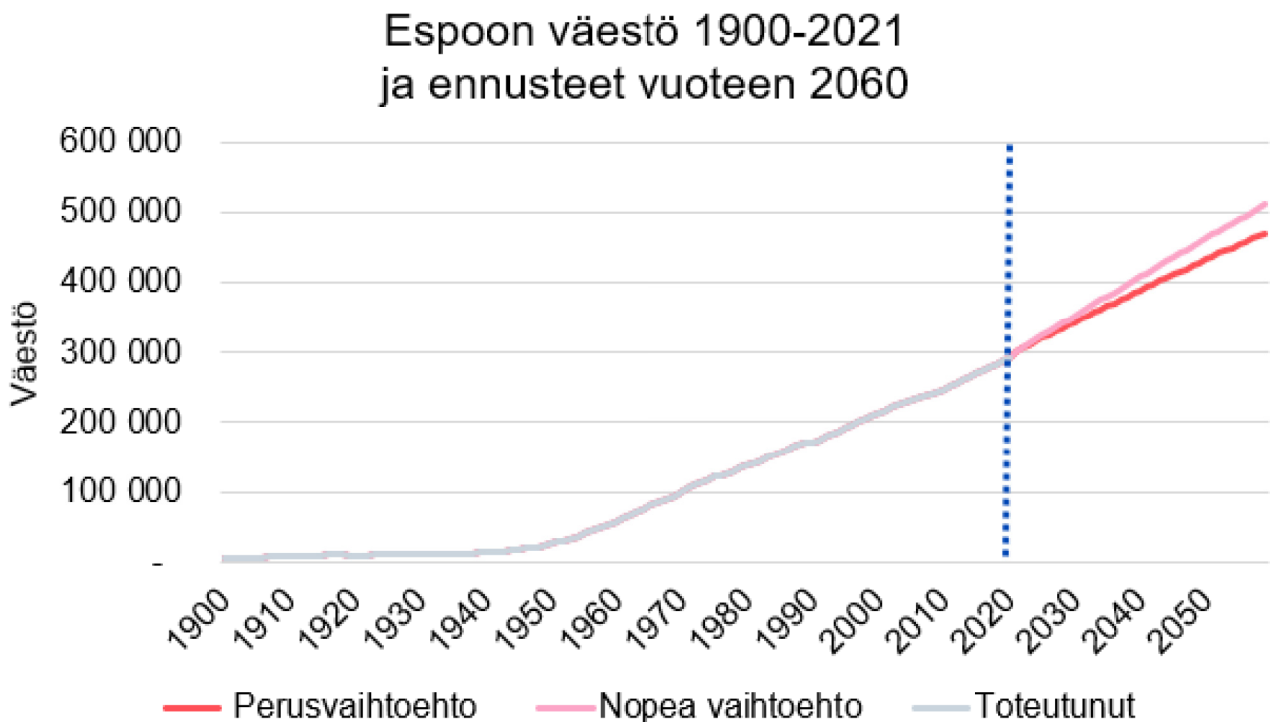
Espoo kasvaa ja tiivistyy kestävästi

Varaudutaan kaupungin kasvuun

Riittävällä asuntorakentamisen mitoituksella varaudutaan väestönkasvun lisäksi asumisväljyyden kasvuun pitkällä aikavälillä sekä edistetään kohtuuhintaisia asumisen mahdollisuuksia.

Espoon väestö on kasvanut lähes lineaarisesti vuodesta 1960, ja se on ollut pitkään yksi Suomen nopeimmin kasvaneista kunnista. Väestö on kasvanut keskimäärin 3 900 henkeä vuodessa viimeisen noin 70 vuoden aikana, eikä minkään vuosikymmenen keskimääräinen kasvu ole poikennut merkittävästi tästä tasosta. Viimeisen 10 vuoden

aikana Espoon väestö on kasvanut keskimäärin 4500 henkeä vuodessa. Espoon väkiluku saavutti 300 000 tuhannen asukkaan rajan loppukesästä 2022, ja vuonna 2030 espoolaisia ennustetaan olevan reilu 340 000. Vuonna 2060 espoolaisia ennustetaan olevan väestöennusteen perusvaihtoehdon mukaan noin 470 000 ja nopean vaihtoehdon mukaan noin 521 000 (kuva 1). Väestöennusteen perusvaihtoehdon mukainen 170 000 uuden asukkaan lisäys saavutetaan keskimäärin 4500 asukkaan vuosikasvulla.

Kuva 1 Espoon väestö 1900–2021 ja ennusteet vuoteen 2060 (Tilastokeskus ja Espoon kaupunki)

Miksi yleiskaavalla varaudutaan kasvuun?

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja MRL 39§ velvoittavat kuntaa varmistamaan monipuolisen ja riittävän väestökehityksen edellyttämän asuntotuotannon. Kaupungistuminen on globaali ilmiö, joka koskee myös Helsingin seutua ja Espoota. Kun talous ja työpaikat keskittyvät kaupunkeihin, myös väestönkasvu keskittyy pääasiassa kaupunkeihin.

Yleiskaavassa voidaan varautua kasvuun, mutta se ei takaa eikä edellytä sitä. Mikäli väestönkasvuun ei olla varauduttu, sillä voi olla merkittäviä vaikutuksia muun muassa asuntopulaan, asuntojen hintoihin ja työmarkkinoiden toimivuuteen. Asukasluvun kasvuun varaudutaan, jotta myös muilla kuin nykyisillä espoolaisilla olisi mahdollisuus asua kaupungissa.

Väestönkasvun ja työpaikkojen muutoksen välillä on tiivis yhteys. Yritysten kasvu edellyttää osaavaa työvoimaa, jonka kysyntä vetää muuttajia alueelle. Väestönkasvu myös synnyttää uusia työpaikkoja, kun uusien asukkaiden kulutus kasvattaa palveluiden kysyntää. Paikalliset palvelut ovat tyypillisesti työvoimaintensiivisiä aloja. Rakentamismahdollisuuksien puute voi tyrehdyttää kasvun, jos se luo pullonkaulan väestön ja työpaikkojen lisäykselle sekä yritystoiminnan kasvulle. Vuosittaiset vaihtelut väestönkasvussa voivat olla suuria, mutta taantumavuodet ovat yleensä vaikuttaneet väestönkasvuun työpaikkoja vähemmän.

Yleiskaavavaratkaisun muodostamassa yleiskaavavarannossa on syytä olla väljyyttä, sillä eri alueisiin liittyy erilaisia toteutumisriskejä. Toteutumisriski voi liittyä esimerkiksi luonnonympäristöön, muuhun rakennettuun ympäristöön tai tarvittavien liikennehankkeiden toteutumiseen liittyviin rajoitteisiin. Kaikkien kaavoitettujen alueiden sijainti ja rakennuskelpoisuus eivät myöskään välttämättä lopulta vastaa rakennuttajien ja käyttäjien vaatimuksia.

Asuinrakentamisen mitoittamisessa on varauduttava myös asumisväljyyden

kasvuun pitkällä aikavälillä. Vuonna 2020 keskimääräinen huoneistoväljyys asukasta kohden oli Espoossa 36,5 huoneistone-liömetriä. Vaikka viimeisen kymmenen vuoden aikana asumisväljyyden kasvu Espoossa on hidastunut ja ajoittain jopa pysähtynyt, tulevaisuudessa asumisväljyyttä kasvattaa erityisesti väestön ikääntyminen ja pienten asuntokuntien osuuden kasvaminen.

Ohjataan uusi rakentaminen ensisijaisesti joukkoliikenteen runkoyhteyksien varrelle ja huolehditaan ajoneuvoliikenteen toimivuudesta

Espoo on rakentunut viimeisen 20 vuoden aikana erityisesti rantaradan asemanseluille, länsimetron ensimmäisen vaiheen asemanseluille sekä lisäksi Suurpeltoon ja Saunalahteen. Uusi rakentaminen raide-liikenteen tai joukkoliikenteen runkoyhteyksien varrella on Espoossa useimmiten täydennysrakentamista. Yleiskaavoituksella voidaan mahdollistaa täydennysrakentaminen osana kaupungin asuntopoliittista keinovalikoimaa.

Täydennysrakentamiseen ohjataan maankäyttö- ja rakennuslailla sekä erilaisilla muilla yleiskaavoitusta ohjaavilla tavoitteilla, suunnitelmilla ja sopimuksilla. Maankäyttö- ja rakennuslain 39§ mukaan yleiskaavaa laadittaessa on muun muassa käytettävä hyväksi olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja huomioitava palveluiden saatavuus. Lisäksi on otettava huomioon erityisesti mahdollisuudet joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestävällä tavalla. Suuntaamalla kaupungin kasvu olemassa olevaan rakenteeseen

täydennysrakentamalla, voidaan vastata maankäyttö- ja rakennuslain 39§ asettamiin vaatimuksiin.

Yleiskaavan valmistelua ohjaavien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maankäytön suunnittelussa tulee luoda ”edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen. Suurilla kaupunkiseuduilla vahvistetaan yhdyskuntarakenteen eheyttä”. Maankäytön suunnittelussa tulee lisäksi muun muassa edistää ”palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta” sekä kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä. Merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet tulee sijoittaa siten, että ne ovat aktiivisten liikkumismuotojen kannalta hyvin saavutettavissa. Valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin on mahdollista vastata täydennysrakentamisella sekä sijoittamalla uusi rakentaminen hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle.

Täydennysrakentaminen ja uuden rakentamisen ohjaaminen ensisijaisesti joukkoliikenteen runkoyhteyksien varrelle vastaa myös Espoo-tarinan tavoitteisiin muun muassa kaupungin kestävydestä sekä hyvien liikenneyhteyksien varten rakentuvista kaupunkimaisista alueista. Kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen edellyttämä SECAP-suunnitelma (Sustainable Energy & Climate Action Plan) ohjaa tiivistämään ja tehostamaan kaupunkirakennetta. Kasvun ohjaaminen joukkoliikenteen runkoyhteyksien varrelle mahdollistaa ajoneuvoliikenteen toimivuuden.

Yleiskaavoitusta ohjaavan Uusimaa-kaava 2050:n kaavamääräykset ohjaavat Espoota kaupunkirakenteen tiivistämiseen. Maakuntakaavassa merkittävä osa eteläisestä ja itäisestä Espoosta on osoitettu merkinnällä pääkaupunkiseudun ydinvyöhyke tai taajamatoimintojen kehittämisvyöhyke. Merkinnöillä on esitetty ympäristöään tehokkaammin rakennettavia ja olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen tukeutuen kehitettäviä alueita.

Kasvua suunnataan resurssiviisaasti tukeutuen nykyiseen infraan ja samalla torjutaan yhdysrakenteen hajautumiskehitystä

Espoo tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaa päästöjen vähentämistä 80 % vuoteen 1990 verrattuna. Ilmastolain tavoitteena on Suomen kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen 90–95 % vuodesta 1990 vuoteen 2050. Hiilinegatiivisuus tarkoittaa sitä, että kasvihuonekaasupäästöt ovat pienemmät kuin luonnolliset ja tekniset hiilinielut. Ilmastoviisas kaupunkirakenne luo edellytykset olla ilmastotyön edelläkävijä ja vastata muuttuviin ilmastotavoitteisiin.

Liikkumistarpeen vähentäminen on keskeinen keino päästöjen pienentämisessä ja kuuluu yleiskaavan tavoitteisiin maankäytön ja liikenteen yhteensovittamisen sekä keskustojen kehittämisen kautta. Kaupunkisuunnittelulla on mahdollista luoda alueen asukkaille ja yrityksille ilmastokestävän arjen edellytyksiä. Täydennysrakentamisella on mahdollista torjua ja hillitä ilmastonmuutosta, sillä

tiivis maankäyttö voi säästää laajoja hiilinieluja muualla kaupungissa. Täydennysrakentamisella voidaan myös vähentää välillisesti liikkumisen päästöjä, kehittää alueiden energiajärjestelmiä sekä sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Yhdyskuntarakenteen sisään tai reunalle toteutuva rakentaminen mahdollistaa nykyisen infrastruktuurin ja palveluverkon hyödyntämistä tehokkaasti ja voi vähentää kynnysinvestointeja. Täydennysrakentaminen hyvillä sijainneilla hillitsee myös asumiskustannusten nousua lisäämällä asuntojen tarjontaa kysytyillä alueilla.

Täydennysrakentamisella voidaan parantaa asuinalueiden laatua ja monimuotoisuutta

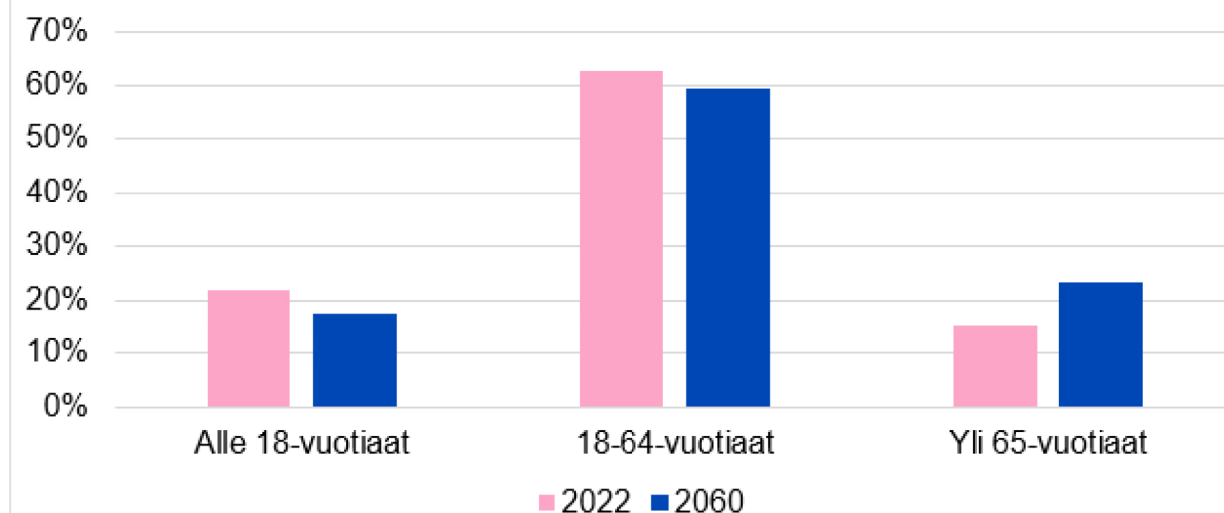
Täydennysrakentamisella voidaan vaikuttaa ympäristön laatuun monella tavalla. Kun täydennysrakentaminen suunnitellaan ja toteutetaan hyvin, voidaan mahdollistaa muun muassa palveluiden helppo saata- vuus sekä kulttuuriympäristöarvojen säily- minen. Täydennysrakentamisella voidaan parantaa myös esimerkiksi viheralueiden laatua, mikäli ympäristöä uudistetaan laajemmin.

Mahdollisesta omaleimaisten kerros- ja pientaloalueiden kehittyminen ja torjutaan segregatiota

Yleiskaavaratkaisulla voidaan mahdollistaa se, että erilaisten ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten on mahdollista löytää koti Espoosta myös tulevaisuudessa. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja MRL 39§ velvoittavat kuntaa varmistamaan monipuolisen ja riittävän väestökehityksen edellyttämän asuntotuotannon. Espoo-tarina 2021–2025 ohjaa ehkäisemään alueellista ja alueiden sisäistä segregatiota. Omaleimaisten ja monipuolisten asuinalueiden kehittämisessä on keskeistä huomioida alueen nykyiset arvokkaiksi koetut ominaispiirteet sekä voimavarat, kuten palvelukeskittymät, viheralueet ja kulttuuriympäristö.

Väestön ennustettu ikärakenne Espoossa 2022 & 2060

Kuva 2 Väestön ennustettu ikärakenne Espoossa vuonna 2022 & 2060 (perusvaihtoehto)

Asumistoiveet ja -tarpeet vaihtelevat tyypillisesti muun muassa elämänvaiheen ja iän mukaan. Espoolaisten yleisin perhetyyppi on aviopari ja lapsia, mutta kaikista asuntokunnista noin 40 % on yksinasuvia. Viime vuosina Espoon väestönkasvu on perustunut nettomuuttoon luonnollista väestönlisäystä voimakkaammin. Espoo saa eniten muuttovoittoa työkäisistä ja lapsista, mutta lähes kaikissa ikäryhmissä vieraskielisten muuttovoitto on suurempaa kuin kotimaankielisten aivan vanhimpia ikäryhmiä lukuun ottamatta. Kotimainen ja ulkomainen tulomuutto pitää Espoon väestörakenteen nuorena muuhun maahan verrattuna, mutta myös Espoossa yli 65-vuotiaiden suhteellisen osuuden ennustetaan kasvavan selvästi vuoteen 2060 mennessä (kuva 3). Ikääntyneiden määrän voimakas kasvu pitkällä aikavälillä tulee ottaa huomioon myös kaupunkisuunnittelussa. Vuoteen 2060 ennustettu väestönkasvu perustuu ennen kaikkea nettomuutolle ja luonnollisen väestönkasvun (syntyneiden ja kuolleiden erotus) vaikutuksen ennustetaan laskevan edelleen.

Viimeisten vuosien aikana enemmistö väestönkasvusta on syntynyt vieraskielisestä väestöstä. Espoon vieraskielisen väestön määrän ennustetaan kasvavan nykyisestä 44 700 asukkaasta 105 400 asukkaaseen vuoteen 2035 mennessä. Muun Aasian kieliryhmän (mm. kiina, vietnam, thai, nepali, bengali) ja Lähi-Itä, Pohjois-Afrikka -kieliryhmän (mm. arabia, kurdi, persia, turkki) ennustetaan kasvavan eniten.

Tarjoamalla monipuolisia asumisen vaihtoehtoja voidaan vastata ihmisten erilaisiin asumistarpeisiin. Yleiskaavaratkaisussa asuntotarjonnan ja asuinympäristön monipuolisuutta voidaan pyrkiä parantamaan monin keinoin. Yleiskaavaratkaisulla voidaan mahdollistaa houkuttelevia vaihtoehtoja eri elämäntilanteissa olevien kaupunkilaisten erilaisille asumistoiveille, niin asumismuodon (omakoti-, rivitalo- tai kerrostaloasunto joko omistusasunnossa tai vuokralla) kuin asuinalueen sijainnin osalta.

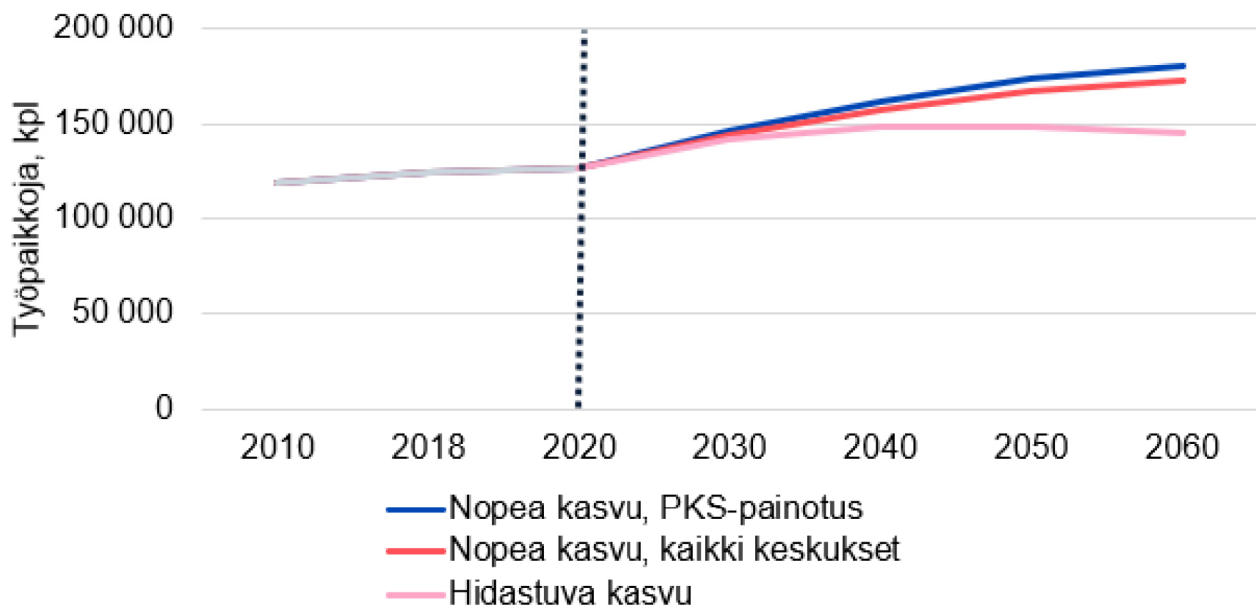
Kaavaratkaisulla voidaan parantaa sekä urbaaniin keskusta-asumiseen että luonnonläheiseen pientaloasumiseen liittyviä valinnanmahdollisuuksia. Yleiskaavalla voidaan synnyttää uusia rakentamismahdollisuuksia erilaisilla jo olemassa olevilla alueilla ja mahdollistaa myös vanhojen alueiden asuntokannan monipuolistuminen. Mahdollistamalla alueiden täydennysrakentaminen voidaan luoda edellytykset myös alueiden laadun parantumiselle ja näin torjua segregatiota. Alueiden viihtyisyydestä ja tasapuolisista virkistysmahdollisuuksista voidaan yleiskaavatasolla huolehtia mm. turvaamalla hyvin saavutettavat viheralueet.

Yleiskaavalla voidaan mahdollistaa eri talotyyppien sekoittaminen, mikä luo kotitalouksille edellytyksiä pysyä tutulla alueella elämäntilanteiden ja perhekojen muuttuessa, ja siten myös monipuolistaa alueiden asujaimistoa. Tämä voi mahdollistaa myös erilaisessa sosioekonomisessa asemassa olevien asukkaiden asumisen alueella. Yleiskaavatasolla voidaan edistää alueellisen eriarvoistumisen torjumista myös esimerkiksi joukkoliikenteen ja muiden palvelujen toimintaedellytyksiä parantamalla.

Vahvistetaan innovaatiokeskittymiä ja turvataan monipuolisen elinkeinotoiminnan tarpeet

Kasvava väestö edellyttää tilan varaamista myös uusien työpaikkojen synnylle. Uudenmaan liiton (2021) ennusteen mukaan työpaikkojen määrä koko pääkaupunkiseudulla tulee kasvamaan lähivuosikymmeninä. Tästä kasvusta merkittävä osa suuntautuu myös Espooseen (kuva 3). Yleiskaavan tulee ottaa huomioon eri projektiovaihtoehtojen vaikutus yhdyskuntarakenteeseen, mutta yleiskaavalla voidaan myös ohjata kehitystä haluttuun suuntaan.

Espoon toteutunut työpaikkakehitys 2010-2020 ja ennusteprojektiot 2060

Kuva 3 Espoon työpaikkakehitys 2010–2020 ja ennusteprojektiot 2060 (Uudenmaan liitto 2021)

Espoo-tarina ottaa kantaa monilta osin elinkeinojen järjestämiseen kaupungissa. Espoossa on tärkeää, että arki sujuu, ja asukkaiden sujuva arki edellyttää sitä, että on mahdollista asua lähellä työpaikkaa. Tämä myös vähentää liikkumisen tarvetta ja ennaltaehkäisee ruuhkautumista. Espoo-tarinan mukaan Espoo pyrkii profiloitumaan Suomen turvallisimpana ja elinvoimaisimpana sivistyksen, osaamisen, innovaatioiden ja yritystoiminnan kansainvälisenä edelläkävijäkaupunkina. Innovaatioiden ja yritystoiminnan edelläkävijyyttä edellyttää, että kaupungissa on yritystoiminnalle mahdollisuuksia laajentua ja muuntua. Innovaatiot edellyttävät esimerkiksi ”koelaboratorioita”, joissa voi joustavasti kokeilla ja testata erilaisia tuotteita ja työtapoja.

Kaupungin strategiassa tavoitellaan myös, että Espoo on oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunki ja että Espoo on kansainvälisesti vetovoimainen yrittäjyys- ja innovaatiopääkaupunki. Kaupungin kehittäminen oppilaitosten kaupunkina edellyttää myös sitä, että opintojen aikana on mahdollista tehdä alaan liittyvää harjoit-

telua ja alueella on mahdollista työllistyä opintojen päätyttyä. Esimerkiksi Aalto-yliopisto lähialueineen on kansainvälisesti merkittävä innovaatiokeskittymä, joka on avainasemassa osaajien ja toimijoiden houkuttelussa kansallisesti ja kansainvälisesti.

Suurin osa Espoon työpaikoista sijaitsee Suur-Tapiolan ja Suur-Leppävaaran suuralueilla. Suuralueista vain Suur-Tapiolassa on yli 100 % työpaikkaomavaraisuus, eli työpaikkoja on enemmän kuin työllistävästä väestöstä. Lisäksi myös Pohjois-Espoon suuralueella työllisen väestön ja työpaikkojen suhde on suurin piirtein tasapainossa. Koko kaupungin työpaikkaomavaraisuus oli viimeisimmän luvun (2019) mukaan 91,6 %. Kaupungin tasapainoinen kehitys edellyttää työpaikkaomavaraisuuden kasvattamista myös kaupungin länsiosissa. Esimerkiksi työpaikka-alueiden nykyistä vahvempi profilointi loisi mahdollisuuksia erilaisten klustereiden ja ”hubien” muodostumiselle.

Tilojen käytön tehostumisen takia työpaikkojen määrä voi lisääntyä myös ilman tilan lisääntymistä. Toimialojen välillä on kuitenkin paljon eroja tilankäytössä, ja jatkossakin tarvitaan monipuolisesti erilaiseen käyttöön soveltuvia toimitiloja. Tyhjillä tonteilla sijaitseva varanto on helpommin hyödynnettävissä, kuin rakennettujen tonttien täydentäminen, ja merkittävä osa elinkeinotoimintojen varannosta sijaitsee tyhjillä tai lähes tyhjillä tonteilla. Elinkeinoalueiden varantoa poistuu sekä rakentamalla että tonttien käyttötarkoituksen muuttuessa esim. asumiseen.

Vetovoimaisuus edellyttää monipuolista tontti- ja toimitilatarjontaa erilaisille toimijoille hyvillä sijainneilla. Etenkin kansainvälisten toimijoiden ja osajien houkuttelu Espooseen edellyttää tällaisten paikkojen varaamista yritystoiminnalle. Työvoimaintensiivisillä aloilla pyritään sijoittumaan liikenteen solmukohtiin, koska hyvät julkisen liikenteen yhteydet ovat monelle yritykselle sijoittumisen edellytyksenä. Työmatkaliikenteen kestävä järjestämisen kannalta työvoimaintensiivisten alojen toimitilat olisi kannattavaa sijoittaa liikenteellisiin solmukohtiin, kuten kaupunkikeskusten välitömään läheisyyteen. Työpaikat Espoossa ovatkin kasautuneet asutusta voimakkaammin keskusten yhteyteen. Toimivan ja tasapainoisen yhdyskuntarakenteen kannalta olisi myös tärkeää mahdollistaa työpaikat ja asuminen lähellä toisiaan, vaikka osa työpaikoista tuleekin myös jatkossa sijaitsemaan erillään asutuksesta mm. ympäristöhäiriöiden takia. Sekoitunut kaupunkirakenne parantaa alueiden elinvoimaisuutta ja lisää sekä asuin- että elinkeinoalueiden houkuttelevuutta.

Osa välttämättömistä toiminnoista tuottaa melua ja muuta ympäristöhäiriöitä, joten niille tulee osoittaa riittävästi sijainteja, joissa ne eivät haittaa asumista tai muita herkkiä toimintoja. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueiden suunnittelussa tulee ehkäistä melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheu-

tuvia ympäristö- ja terveyshaittoja. Lisäksi haitallisia terveysvaikutuksia ja onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille on jätettävä riittävän suuri etäisyys tai riskit hallita muulla tavoin. Toimiva kaupunki tarvitsee monenlaisia työpaikkoja ja työpaikka-alueita. Työpaikka-alueet palvelevat usein myös tärkeitä yhdyskuntateknisen huollon toimintoja, kuten energiahuoltoa, yleisten alueiden huoltoa sekä massojen hallinnan toimintoja.

Espoo on ilmastoviisas verkostokaupunki

Parannetaan poikittaista joukkoliikenneverkkoa ja pyöräilyn edellytyksiä

Yleiskaavan tavoitteena on yhdistää kaupunkikeskukset toisiinsa laadukkailla joukkoliikenneyhteyksillä sekä luoda edellytykset suorille ja laadukkaille pyöräliikenteen runkoyhteysverkoille. Näin tuetaan siirtymää vähäpäästöisempiin kulkumuotoihin.

Joukkoliikenteen aiheuttamat ympäristöhaitat ja energiankulutus ovat matkustajaa kohti pienemmät kuin henkilöautoliikenteessä. Laadukas joukkoliikenne lisää sen kysyntää ja mahdollistaa autottoman elämän useammalle. Täydennysrakentamisella lisätään potentiaalisten joukkoliikenteen käyttäjien määrää ja riittävä asukasohja monipuolistaa joukkoliikenneyhteyksiä ja tihentää vuoroväliä.

Kun mahdollistetaan asumisen lisäksi työpaikat ja palvelut hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärellä, voidaan parantaa yhteyksien käyttöastetta.

Tunnistamalla pyöräverkon yleiskaavataisoiset tarpeet mahdollistetaan seudullisen ja kaupungin pyöräilyverkon kehittyminen. Samalla halutaan mahdollistaa se, että vuonna 2060 pyöräily olisi laajalti nopein kulkutapa 1–5 kilometrin matkoilla keskuksissa. Lihassoimalla liikuttavista matkoista syntyy kansanterveydellisiä hyötyjä, ja terveydenhoidon kustannusten saavat merkittäviä säästömahdollisuuksia. Samalla myös auto- ja joukkoliikenteen investointitarpeet laskevat.

Tie- ja katuliikenne ei suhteessa tilantarpeeseen pysty palvelemaan yhtä tiivistä maankäyttöä kuin raideliikenne. Pikaraitiovaunu pystyy kuljettamaan enemmän matkustajia kuin bussit ja matkustusmukavuus on parempi. Vaikka bussin

välityskyky ei tämän hetken käsityksen mukaan ylittyisikään, yleiskaavassa tulee varautua tulevaisuuden tarpeisiin. Tilarauksin varmistetaan, että pikaraitiotien toteutus on mahdollista tulevaisuudessa tilanteen muuttuessa. Maankäytöllisesti pikaraitiotiet mahdollistavat alakeskusten elinvoiman, vetovoiman ja imagon vahvistumisen. Myös rakentamisen investointien kasvu ja osaamisintensiivisten alojen houkuttelevuutta voidaan edistää raitioiteiden toteuttamisella runkomaisesti liikennöitäviä bussiyhteyksiä tehokkaammin.

Liikennejärjestelmä pyritään suunnittelemaan kokonaisuutena, eikä ainoastaan yksittäisen kulkumuodon näkökulmasta. Liikennemuotojen priorisointijärjestys on yleisesti kävely, pyöräily, joukkoliikenne, tavaraliikenne ja autoliikenne, vaikka suunnittelukohteen sijainti toki vaikuttaa painotuksiin. Käytännössä ihmisten käyttäytymiseen ja valintoihin vaikuttavat kuitenkin monet jatkosuunnittelussa tehtävät ratkaisut, jotka voivat edesauttaa liikkumistarpeen vähentämistä, matkojen sujuvuutta ja kävely-ympäristön houkuttelevuutta.

Huomioidaan tavara- ja henkilöautoliikenteen sujuvuus poistamalla pullonkauloja

Liikenteen suunnittelulla ja infrahankkeilla tavoitellaan yleensä matka-aikojen nopeuttamista ja MAL-suunnittelussa saavutettavuuden parantamista. Joukkoliikenteen kehittyminen mahdollistaa sen, ettei tieliikenne ruuhkaudu liikaa. Autoilun vähentyessä ruuhkat helpottavat ja arjen liikkumisen olosuhteet paranevat kaikilla.

Kaupungin jakelulogistiikan sähköistämällä on iso vaikutus ilmanpäästöihin, meluun ja sitä kautta ihmisten viihtyvyyteen. Jakelulogistiikan osalta tavoitellaan kuljetusten ympäristöystävällisyyttä ja kustannustehokkuutta. Yhtenä tehostamisen keinona voisivat toimia yhteislatauskeskukset, joissa eri lähetyksiä yhdistetään samoihin kuljetuksiin hyödyntäen vähäpäästöisiä kuljetusvälineitä.

Tavaraliikenteen toimivuus edellyttää sujuvaa jäsenneltyä ajoneuvoliikenteen

kuvaaja: Heidi-Hanna Karhu

verkkoa, jotta kuljetukset voivat edetä turvallisesti, taloudellisesti ja tehokkaasti mm. ilman ylimääräisiä päästöjä. Kuljetusajoneuvojen tarpeet on huomioitava riittävästi myös alemmassa katuverkossa turvallisuuden sekä purku- ja lastaustoimintojen sujuvuuden varmistamiseksi. Tavaraliikenne tarvitsee varsinaisia yöpymiseen soveltuvia levähdyspaikkoja sekä lyhytaikaisempia taukopaikkoja odotteluun purkupaikalle pääsemiseksi, lakisääteisiin taukoihin sekä mahdolliseen sähköajoneuvon lataamiseen riittävän lähellä tavarantoimituskohteita. Tiivistyvät kaupunkikeskukset lisäävät tavarakuljetusten määrää keskusta-alueilla. Kasvava verkkokauppa lisää kuljetuksia asuinalueilla.

Huolehditaan hiilinieluista ja -varastoista

Espoo-tarinan tavoite hiilineutraaliudesta vuoteen 2030 edellyttää jäljelle jäävien päästöjen sitomista luontaisilla tai teknisillä hiilinieluilla. Hiilinielujen vahvistamista ja ylläpitämistä edellyttävät mm. ilmastolaki sekä Hiilineutraali Uusimaa 2035 -tiekartta.

Nykyisten hiilivarastojen säilyttäminen on tärkeää, jotta ilmastonmuutosta ei voimistettaisi. Metsäkadon aiheuttamien päästöjen suhteellinen merkitys kasvaa, kun muiden lähteiden päästöt vähenevät teknologian kehittyessä. Lisäksi on turvattava hiilinielut, jotta ne voivat sitoa tulevat päästöt. Hiilinieluja ja -varastoja voidaan vaalia ehkäisemällä metsäkatoa, jo olemassa olevan kaupunkirakenteen täydennysrakentamisella sekä osoittamalla merkittävimmät hiilinielut ja -varastot kaavassa viheralueiksi.

Tuetaan erikokoisten keskusten vetovoimaisuutta ja toimintojen monipuolisuutta

Monipuolisten palvelujen, kestävän liikku-
misen ja keskeisiltä alueiltaan käveltävien
keskusten kehittäminen on yleiskaavoit-
tusta ohjaavien tavoitteiden mukaista.
Yleiskaavalla muodostetaan toisiinsa
kytkeytyvien keskusten verkostokau-
punkia. Espoossa on monenlaisia keskus-
toja ja alakeskuksia, joiden ominaispiirteet
toimivat niiden kehittämisen lähtökohtina.
Yleiskaavassa määritetään eri tasoisten
keskusten hierarkia ja rooli kokonai-
suudessa: kaupunkikeskukset sekä tarvit-
tavat lähikeskukset.

Keskustat tarjoavat monipuolisia
asumis- ja asiointiympäristöjä ja tarjoavat
mahdollisuuden kaupunkimaiseen asumi-
seen. Ne ovat käyttäjiensä ja alueensa
yhteistä omaisuutta ja ovat keskeisiä
laajemmalle paikka-identiteetille. Keskus-
toja kehittämällä huolehditaan palvelujen
säilymisestä ja vahvistumisesta sekä
niiden saavutettavuudesta suuralueilla ja
Espoossa.

Yleiskaava mahdollistaa julkisten
palvelujen kehittämisen Espoon
kaupungin linjausten mukaisesti erityy-
isesti yleiskaavan asumisen alueilla ja
keskustoissa. Kaavalla ei voida määrätä
palvelujen toteutumista, mutta niiden
toimintamahdollisuuksia voidaan tukea
esimerkiksi riittävällä asukasmäärällä.
Palveluiden tarpeista ja suunnittelusta
vastaavat kasvun ja oppimisen toimiala,
elinvoiman tulosalue, sekä vuoden 2023
alusta sosiaali- ja terveystaloukselta
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue.
Uusien palveluiden toteutumisaikataulu
määritellään jokavuotisen talousarvion
yhteydessä, ja siitä päättää kaupunginval-
tuusto.

Yleiskaavalla ja sitä seuraavalla jatko-
suunnittelulla pyritään kehittämään
kaupunkikeskuksia monipuolisia palveluja
ja sekoittunutta rakennetta sisältävinä,
kestäviä kulkumuotoja ja käveltävyyttä
painottavina elävinä ja vetovoimaisina
alueina. Keskusten vetovoimaisuuden
tukeminen edellyttää paikoin myös
sitä, että keskustatoimintoja rajoitetaan
keskusten ulkopuolella.

Yleiskaavalla luodaan edellytykset vartin kaupungille

Vartin kaupungilla viitataan siihen, että keskusten monipuoliset palvelut sijaitsevat korkeintaan 15 minuutin päässä asukkaista. Tällöin keskustan ytimestä kilometrin etäisyydelle asti ulottuva vyöhyke on jalankulun kaupunkia, ja noin 2,5 km päähän ulottuva vyöhyke on jalankulun reunavyöhykettä, jossa kävelyn ohella pyöräily ja joukkoliikenne tarjoavat kilpailukykyiset edellytykset kestävään liikkumiseen. Tätä etäämpänä kestävästä liikkumisesta mahdollisuudet nojaavat joukkoliikenteen palvelutasoon. Tiivis ja kaupunkimainen ympäristö on tärkeää myös taloudellisen elinvoiman kannalta ja merkittävä työpaikkapotentiaali on saavutettavissa kestäväillä kulkutavoilla.

Vartin kaupunkien toimivuuden kannalta yleiskaavassa on oleellista huomioida kaupunkirakenteen riittävä tiheys ja sekoittuneisuus. Espoon viisi kaupunkikeskusta taajamareunuksineen tarjoavat hyvän mahdollisuuden kehittää niitä vartin kaupunkina. Kaupunkikeskusten väliset yhteydet ovat vahvan palvelutason joukkoliikenneyhteyksiä ja tukevat keskustojen kehittymistä. Vartinkaupunkia voidaan suunnitella myös lähikeskuksiin ja muihin asemanseutuihin. Tällöin lähipalvelut ovat kävellen saavutettavissa vartissa myös muualla kuin kaupunkikeskustoissa. Lähikeskuksissa monipuolisempien palvelujen saavutettavuus edellyttää hyviä joukkoliikenneyhteyksiä.

Mahdollistetaan hiilineutraalit energiaratkaisut

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja Uusimaakaava 2050 edellyttävät edistämään uusiutuvan energian tuotantoa ja varautumaan sen tilatarpeisiin. Lisäksi suunnittelussa on luotava edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistettävä luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan suunnittelussa tulee myös turvata valtakunnallisen energianhuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toimintamahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä. Espoo-tarina on kirjattu, että Espoo edistää uusia lähienergiatuotannon ratkaisuja.

Yleiskaavoituksella luodaan edellytyksiä toivotunlaisille energiaratkaisuille huomioiden niiden vaatimat tilatarpeet. Yksityiskohtaisempaa energiaohjausta tehdään tarvittaessa kaavamääräyksillä. Toiminoista voi aiheutua häiriötä, joka rajoittaa niiden sijoittumista asutuksen lähelle.

Yleiskaavalla tulee mahdollistaa energian varastointiin sekä uusiin kehittyviin energiantuotannon ja siirron ratkaisuihin liittyvät tilatarpeet. Tiivis, sekoittunut kaupunki- ja energiarakenne mahdollistaa monipuolisia ratkaisuja ja hukkalämpöjen hyödyntämistä. Kaukolämpö sopii hyvin tiiviille alueille, lämpöpumput harvemmin rakennetuille.

Yleiskaavalla ei suoraan vaikuteta energiantuotannon- ja kulutuksen päästöihin, mutta maankäytön tiivistäminen parantaa kaupunkirakenteen ja liikennejärjestelmän energiatehokkuutta systeemitasolla.

Espoo on viihtyisä ja luonnonläheinen

Parannetaan tiivistyvän kaupunkiympäristön käveltävyyttä ja viihtyisyyttä historiaa vaalien

Uusimaakaava 2050:n mukaan taajama-alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä päivittäisten palvelujen saatavuutta. Yleiskaavoituksella voidaan mahdollistaa kävelyn kulutapaosuuksien kasvaminen muun muassa keskustojen elinvoimaisuutta kehittämällä ja virkistysalueiden ja -yhteyksien suunnittelulla. Tiivistyvä kaupunkirakenne edellyttää, että kaupunkiympäristön laatuun kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota. Viihtyisä, laadukas ja monipuolinen kaupunkiympäristö kannustaa kävelyyn ja voi parantaa eri toimintojen saavutettavuutta. Käveltävä kaupunki tukee osaltaan myös keskustojen elinvoimaisuutta. Kaupunkiympäristön tiivistämisellä voidaan lisätä arjen sujuvuutta, kun erilaisten palvelujen toimintaedellytykset ja monipuolisuus parantuvat.

Viihtyisä kaupunkiympäristö on myös käyttäjilleen terveellinen ja turvallinen. Maankäyttö- ja rakennuslain 39§ mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueiden suunnittelussa tulee ehkäistä melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.

Arvokkaat kulttuuriympäristöt luovat alueille identiteettiä, vetovoimaa ja viihtyisyyttä. Arvokas kulttuuriympäristö edistää monin tavoin ihmisten terveyttä ja hyvinvointia, houkuttelee liikkumaan sekä edistää kohtaamisten ja juurtumisen kautta sosiaalista kestävyttä. Ne ovat usein virkistykseen paikkoja, mikä nostaa alueen arvostusta ja voi myös tukea elinkeinoelämää, esimerkiksi luomalla houkuttelevia paikkoja virkistys- ja matkailupalveluille. Olemassa olevan rakennuskannan säilyttäminen ja kehittäminen on myös ilmaston kannalta kestävä. Yleiskaavalla voidaan turvata arvokkaiden kulttuuriympäristöjen säilyminen ja sovitaminen yhteen muuttuvan ympäristön kanssa. Arvokkaan kulttuuriympäristön turvaamista ja suunnittelua ohjaavat maankäytön suunnittelujärjestelmän (mm. VAT, maakuntakaava) ja lainsäädännön (MRL, laki rakennusperinnön suojelemisesta, muinaismuistolaki, luonnonsojelulaki) ohella useat kansainväliset sopimukset, valtakunnalliset, seudulliset ja Espoon omat strategiset ohjelmat, päätökset ja tavoitteet. Maankäyttö- ja rakennuslailla (§ 5) edistetään rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista. Perustustuslain (§ 20) mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Yleiskaavoituksessa tavoitteena on luoda ja mahdollistaa yksilöllisen identiteetin omaavia alueita niiden omista lähtökohdista käsin. Omaleimaiset, kehittyvät kaupunkikeskukset sekä muut vanhat ja uudet alueet ovat myös tulevaisuuden arvokkaita kulttuuriympäristöjä. Arvokkaat kulttuuriympäristöt on tärkeää tunnistaa, jotta niitä voidaan vaalia kaupungin kehittämisessä.

Turvataan hyvin saavutettavat virkistysalueet

Maankäyttö- ja rakennuslain yleiskaavan sisältövaatimusten mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys. Espoo-tarinan mukaan Espoossa ”lähiluontoa hyödynnetään liikkumisen ja hyvinvoinnin lähteenä. Espoossa lähiluonto on kaikkien saavutettavissa. Olemme edelläkävijä kasvavan kaupungin ja monimuotoisen luonnon yhteensovittamisessa.”

Virkistymisen kannalta on tärkeää, että riittävän suuri lähivirkistysalue on kävelymatkan päässä kotoa, ja arjen virkistyspalvelut sijaitsevat monipuolisina verkostoina lähellä kotia. Lisäksi on keskeistä, että viheralueet muodostavat kytkeytyneen verkoston. Hyvin saavutettava virkistysreitistö laadukkaiden viheryhteyksien varrella luo miellyttävää ja sujuvaa arkiympäristöä.

Tutkimusten mukaan monimuotoisten viheralueiden läheisyys ja kaupungin virkistyspalveluiden monipuolinen saavutettavuus ovat yhteydessä asukkaiden liikunta-aktiivisuuteen ja hyvään terveydentilaan. Kansallisten ja kansainvälisten tutkimusten mukaan viheralueet vaikuttavat sekä suoraan asukkaiden psyykkiseen terveydentilaan ja stressistä elpymiseen, että välillisesti kannustamalla liikkumiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lisäksi luonnonympäristö vahvistaa immuunivastetta. Koulua ympäröivät metsät ja muut luontoalueet mahdollistavat omaehtoista ja yhteisöllistä toimintaa, minkä on todettu olevan yhteydessä lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen sekä kognitiiviseen kehittymiseen. Espoossa 2019 tehdyn asukaskyselyn perusteella ihmiset käyttävät enimmäkseen kotiensa läheisiä viheralueita. Kauempana kotoa sijaitsevia kohteita käytetään harvemmin. Kahteen kilometriin asti käytetään pääosin kävelyä ja pyöräilyä kulkumuotona. Tätä kauemmaksi kuljetaan pääosin autolla.

Laajat lähiviheralueet ovat tärkeitä myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmasta, sillä ne muun muassa lievittävät lämpösaarekeilmiötä lähiympäristössään. Luonnonläheisyys heijastuu virkistystoiveiden lisäksi suomalaisten asumistoiveisiin sekä asuntojen hintoihin. Virkistysalueiden hyvällä saavutettavuudella on vaikutusta myös kaupunkilaisten hiilijalanjälkeen, kun asukkaiden ei tarvitse lähteä virkistäytymään kauaksi kotiovelta ja matkat voi taittaa kävellen tai pyörällä. Viheralueiden saavutettavuudella on merkitystä erityisesti niille, joilla on keskimääräistä heikommat edellytykset fyysisiä ja psyykkisiä hyvinvointivaikutuksia tuottavaan virkistystoimintaan esimerkiksi iän tai taloudellisen tilanteen vuoksi.

Valtakunnallisen tutkimuksen mukaan runsas kolmannes aikuisväestön vapaa-ajan liikunnasta tapahtuu luontoalueilla. Espoossa toteutetun viher- ja virkistysalueita koskevan kyselyn mukaan asukkaat virkistäytyvät mieluiten kohtuullisen luonnontilaisessa ympäristössä. Luonnonympäristö sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta syntyneet kulttuuriympäristöt tarjoavat ihmisille elämyksiä ja elvyttävät, mikä parantaa ihmisten hyvinvointia ja terveyttä.

Espoossa toteutetun viher- ja virkistysalueita koskevan kyselyn mukaan tärkeimmiksi virkistysalueiden ja -reittien ominaisuuksiksi koettiin sijainti lähellä asuinpaikkaa. Vehreät, miellyttävät reitit palvelevat virkistymistä sekä vähentävät altistumista liikenteen melulle ja saasteille. Erilaiset virkistysalueet (esim. metsät vs. vesistöt) tulee huomioida viheralueiden tarjonnassa ja saavutettavuudessa, sillä ne tukevat monenlaisia virkistystarpeita.

Turvataan laajat ja hyvin saavutettavat ulkoilualueet sekä seudulliset virkistysalueet ja -palvelut

Espoossa on merkittäviä siniviheraluekokonaisuuksia, jotka palvelevat koko Espoon ja pääkaupunkiseudun ulkoilua. Maankäyttö- ja rakennuslain yleiskaavan sisältövaatimusten mukaan ”Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys”. Uusimaakaava 2050:n Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan mukaan suunnittelussa on turvattava riittävät virkistysmahdollisuudet sekä virkistysyhteydet maakunnallisille virkistysalueille.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden Helsingin seutua koskevien erityistavoitteiden mukaan ”alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava väestön tarpeiden edellyttämät ylikunnalliseen virkistyskäyttöön soveltuvat, riittävän laajat ja vetovoimaiset alueet sekä niitä yhdistävän viheralueverkoston jatkuvuus”. Uusimaakaavan 2050 Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan mukaan jatkosuunnittelussa ”on turvattava riittävät virkistysmahdollisuudet sekä virkistysyhteydet maakunnallisille virkistysalueille”.

Laajat ulkoilualueet ja seudulliset virkistysalueet ovat tärkeitä palveluita paitsi Espoon, myös laajemmin pääkaupunkiseudun asukkaille. Vuosina 2015–2016 tehtyjen kävijäkyselyiden mukaan tärkeimpiä syitä saapua Nuuksion kansallispuistoon olivat luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen, poissaolo melusta ja saasteista, henkinen hyvinvointi sekä yhdessäolo oman seurueen kanssa. Suosituimmat harrastukset kansallispuistossa olivat kävely, eväsretkeily, luonnosta nauttiminen, luonnon tarkkailu sekä retkeily. Laajojen virkistysalueiden hyvällä saavutettavuudella on vaikutusta myös kaupunkilaisten hiilijalanjälkeen, kun asukkaiden ei tarvitse lähteä virkistäytymään pitkän automatkan päähän.

Tuetaan luonnon monimuotoisuuden vahvistumista

Suomi on sitoutunut luontokadon estämiseen monin tavoin (mm. IPBES-yleiskokoukset, EU:n tekeillä oleva biodiversiteettistrategia ja ennallistamislainsäädäntö, Suomen kansallinen biodiversiteettistrategia). Luonto näkyy vahvasti myös Espoo-tarinassa: ”Olemme edelläkävijä kasvavan kaupungin ja monimuotoisen luonnon yhteensovittamisessa. Espoon kaupunkikehitys on luonnon monimuotoisuudesta huolehtivaa, sitä elvyttävää ja lisäävää.”

Pohjois-Espoon viheralueet muodostavat kriittisen osan koko Etelä-Suomen viherakennetta. Nuuksion kokonaisuus on koko eteläisen Suomen mittakaavassa merkittävä metsäluonnon ydinalue, joka jatkuu Vantaan, Vihdin ja Kirkkonummen suuntiin. Espoon laajat kaupunkimetsät kuten Keskuspuisto ja Leppävaaran urheilupuisto

ovat myös Etelä-Suomen mittakaavassa laadukkaita ja monimuotoisuuden kannalta tärkeitä. Ne sisältävät muutamia ekologisen verkoston pullonkaulakohtia, joita ei saa enää syventää. Tämä on äärimmäisen tärkeää, jotta Etelä-Suomen viherrakenne muodostaa jatkossakin toiminnallisen metapopulaatioiden kokonaisuuden. Tämä tarkoittaa eri lajien populaatioiden jatkumoa, joka voi säilyä pitkällä aikavälillä. Laajat ja yhtenäiset viheralueet tukevat myös ilmastonmuutokseen sopeutumista sekä mahdollistavat luonnon monimuotoisuuden säilymisen muuttuvassa ilmastossa ja väestön kasvaessa.

Luontokadon aikakautena ensisijaista on turvata ja edistää nykyinen monimuotoisuus ennemmin kuin yrittää synnyttää uusia elinympäristöjä. Monimuotoisuuden säilymisen kannalta olennaista on elinympäristöjen laadun, koon ja kytkeytyvyyden turvaaminen. Viherrakenteen laajat laadukkaiden elinympäristöjen naisuudet ovat siis ensisijaisen tärkeitä turvata luontokadon estämiseksi.

Lisätään viherrakennetta ja vaalitaan sen kykyä tarjota monipuolisia luontohyötyjä sekä kaupunkiluonnon monimuotoisuutta

Ekosysteemipalvelunäkökulman huomioon ottaminen suunnittelussa mahdollistaa sen, että viheralueet tuottavat samanaikaisesti useita hyötyjä ja vastaavat erilaisiin sosiaalisiin, ekologisiin sekä taloudellisiin tarpeisiin. Luontohyötyjen huomioiminen vaatii samanaikaisesti sekä koko kaupunkirakenteen tasoista verkostotarkastelua sekä pienenkin kaupunkivihreän luontohyödyt huomioivaa suunnittelua.

Tiivistyvillä kaupunkialueilla ekosysteemipalvelujen tarjonta voidaan parhaiten turvata edistämällä siniviherrakenteen kytkeytyneisyyden ohella sen monikäyttöisyyttä. Erilaiset ihmisvaikutteiset kaupunkiluontotyypit voivat tukea suurta paikallista biodiversiteettiä. Biodiversiteetti puolestaan tukee erityisesti monien eri ekosysteemipalvelujen yhtäaikaista tuotantoa, mahdollisiin

olosuhteiden muutoksiin sopeutumista (resilienssi) ja edesauttaa ekosysteemipalvelujen tuotantoa erityisesti pitkällä aikavälillä.

Espossa laaditun ekosysteemipalveluanalyysin perusteella Espoon verkostomainen kaupunkirakenne tukee erityisen hyvin ekosysteemipalveluiden tarjontaa lähellä asukkaita. Kaupungin ekosysteemipalvelut turvataan parhaiten kehittämällä viheralueista ekosysteemipalvelutarjonnaltaan mahdollisimman monipuolisia alueiden erityispiirteet huomioiden sekä lisäämällä niiden tarjontaa myös rakennetuilla alueilla, kuten kaduilla, pihilla ja aukioilla. Ekosysteemipalveluja onkin tärkeää edistää kaikilla viherrakenteen osilla pienistä kasvillisista alueista laajoihin yhtenäisiin metsäalueisiin.

Espon ekosysteemipalveluanalyysin mukaan laajempaa aluetta hyödyttäviä ekosysteemipalveluja tarjoavia moniar-

vokohteita ovat laajat metsäalueet, kaupunkimetsät ja vesistöt. Näillä alueilla tärkeimpiä palveluja ovat seudullinen virkistys, veden kierron säätely ja hiilen sidonta. Lisäksi laajat yhtenäiset metsäalueet ovat elinehto luonnon ydinalueiden säilyttämisessä.

Vahvistetaan merellisyyttä ja vesistöjen merkitystä

Maankäyttö- ja rakennuslaki (§ 39, 73) edellyttää muun muassa, että ”Yleiskaavaa laadittaessa on vaalittava rakennettua ympäristöä, maisemaa ja luonnonympäristöä sekä huomioitava virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys. Ranta-alueilla rakentamisen ja muun maankäytön tulee sopeutua ranta-maisemaan ja muuhun ympäristöön sekä on jäätävä riittävästi yhtenäistä rakentam- atonta aluetta.”

Uusimaakaava 2050:n Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan mukaan taajamato- imintojen kehittämisvyöhykkeellä raken- tamattomat rannat on yksityiskohtaisem- massa suunnittelussa varattava yleiseen virkistykseen, jollei erityinen tarve edellytä alueen osoittamista muuhun käyttöön.

Espoo-tarinan mukaisesti järvet ja joet sekä Rantaraitti ja merellisyys ovat Espoon vahvuuksia, joita espoolaiset arvostavat osana espoolaista identiteettiä. Yleiskaavoituksella voidaan mahdollistaa rantojen ja virtavesien varsien kehit- täminen monikäyttöisinä ja monipuolisina viheralueina. Kehittämisen painopisteitä ovat erityisesti rannikko, kaupunkipurot, Espoonjokilaakso ja hyvin saavutettavat järvet. Saariston yleistä virkistyskäyttöä kehitetään sovittaen yhteen arvokkaat luontokohteet, kulttuuriympäristö ja olemassa olevan loma-asumisen tarpeet.

Vesistöillä ja merenrannoilla on kaupunkiympäristössä erityistä arvoa virkistysympäristöinä, mutta myös ekolo- gisesti monimuotoisina elinympäristöinä. Espoolaisten vesistöjen merkitys korostuu myös useissa asukaskyselyissä; Ihmiset liikkuvat ja virkistäytyvät mielellään vesistöjen läheisyydessä. Tavoitteena on kehittää merellisiä palveluita ja saariston saavutettavuutta myös niille, joilla ei ole omaa venettä tai loma-asuntoa saaris- tossa.

Espoonjokilaakso on monipuolinen ja maakunnallisesti arvokas kokonaisuus. Jokilaakso kytkeytyy maakunnallisesti arvokkaaseen virkistys- ja ekologiseen verkostoon. Sillä on lukuisia historiallisia kerrostumia keskiaikaisista kylistä viljely- maisemiin sekä erityistä kaupunkikuval- lista ja maisemallista arvoa.

Lähteet

- Andersson ym. (2014). Reconnecting cities to the biosphere: stewardship of green infrastructure and urban ecosystem services. *Ambio* 43: 445–453
- Ariluoma (2012). Kaupunki ekosysteemi-palvelujen tuottajana – kohteena Lahden Mukkula. Diplomityö.
- Beninde ym. (2015). Biodiversity in cities needs space: A meta-analysis of factors determining intra-urban biodiversity variation. *Ecol Lett* 18:581–592
- Borodulin, K., Paronen, O. & Männistö, S. (2011). Aikuisten vapaa-ajan liikuntaympäristöt. Teoksessa Husu, P., Paronen, O., Suni, J. & Vasankari, T. (toim.) Suomalaisen fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010. Terveyttä edistävän liikunnan nykytila ja muutokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15.
- Ekkel & de Vries (2017). Near-by green space and human health: Evaluating accessibility metrics. *Landscape and Urban Planning*, 157: 214–220
- Eronen ym. (2021). Espoon virtavesikaritoitus 2020–2021.
- Espoon kaupunki (2016). Selvitys aurauslumien sijoittamisesta Espoossa 2016.
- Espoon kaupunki (2019). Espoon Itämeri-toimenpideohjelma vuosille 2019–2023.
- Espoon kaupunki (2020). Espoon hulevesiohjelma 2020.
- Espoon kaupunki (2022). Espoon vesien-suojelun toimenpideohjelma 2022–2027.
- Espoon pohjavesialueiden suojelusuunnitelma. Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 1/2015
- Gunawardena ym. (2017) Utilising green and bluespace to mitigate urban heat island intensity. *Science of the Total Environment* 584–585: 1040–1055
- Guo ym. (2018). Quantifying excess deaths related to heatwaves under climate change scenarios: A multicountry time series modelling study.
- Helsingin kestävä viherrakenne. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:27
- Hodgson ym. (2011). Habitat area, quality and connectivity: striking the balance for efficient conservation. *J Appl Ecol* 48:148–152
- HSL (2019). MAL2019: Helsingin seudun maankäyttö, asuminen ja liikenne –raportti
- Isbell, F., Gonzalez, A., Loreau, M., Cowles, J., Díaz, S., Hector, A., ... & Turnbull, L. A. (2017). Linking the influence and dependence of people on biodiversity across scales. *Nature*, 546(7656), 65.
- Jalkanen ym. (2018). Uudenmaan ekologiset verkostot Zonation-analyysien perusteella. Uudenmaan liiton julkaisuja E 194
- Jalkanen ym. (2020). Spatial prioritization for urban Biodiversity Quality using biotope maps and expert opinion *Urban Forestry and Urban Greening*, 49: 126586
- Käärmeniemi (2021). The built environment as a determinant of physical activity: longitudinal associations between neighborhood characteristics, urban planning processes, and physical activity. Oulun yliopisto.
- Kajosaari & Pasanen (2021) Restorative benefits of everyday green exercise: a spatial approach. *Landscape & urban planning* 206: 103978
- Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma, LVM 5/2018
- Keeler ym. (2019) Social-ecological and technological factors moderate the value of urban nature. *Nature Sustainability*, 2: 29–38.
- Kekki (2015). Takapihalta metsään vai metroasemalle? -Tulevaisuuden asuinympäristöt Espoossa. 2015 asukaskyselyn tuloksia. -Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 2/2015.

Kielo (2020). Luonto ja ihmisen terveys. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Kuusisto-Hjort, P., Hämäläinen, T., Ahlgren, H., Sillanpää, P., Hölttä, J., Kekez, V., Nieminen, J., Seppä, M. & Renkonen, E. (2018) Luontohyödyt Espoon kaupunkirakenteessa. Espoon ekosysteemipalveluanalyysi 2018, Viherkudelman osa A. - Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 3/2018. Espoon kaupunki/Yleiskaava.

Laakso (2019). Espoon kaupungin ja Helsingin seudun väestöprojektiot 2018–2060. Raportteja Espoosta 1/2019.

Laatikainen ym. (2017). PPGIS approach for defining multimodal travel thresholds: Accessibility of popular recreation environments by the water. *Applied Geography*, 79 : 93-102

LIKES-tutkimuskeskus (2013). Kävelyn ja pyöräilyn terveysvaikutusten taloudellinen arviointi.

LVM (2021). Kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen päivitetty perusennuste.

Mäkelä ym. (2016). Ilmastonmuutos pääkaupunkiseudulla. *Ilmatieteen laitos* 2016:8.

Mikkonen ym. (2018) Monimuotoisuudelle tärkeät metsäalueet Suomessa - Puustoisten elinympäristöjen monimuotoisuusarvojen Zonation-analyysien loppuraportti. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 9/2018

Neuvonen ym. (2007). Access to green areas and the frequency of visits - a case study in Helsinki. *Urban Forestry and Urban Greening*, 6 : 235-247

Niemelä & Stark (2020). Viheralueiden käyttökokemuksia ja merkityksiä Espoon kaupunkikeskuksissa - Espoon keskuksen, Espoonlahden, Leppävaaran, Matinkylä-Olarin ja Tapiolan asukaskyselyiden yhteenveto. - Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 5/2020.

Nuuksion kansallispuiston kävijätutkimus 2015–2016. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja B 229, Metsähallitus

Paikan henki ja tarinat - asukaskyselyn tuloksia 2015. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 1/2016

Pilli-Sihvola ym. (2018). Sään ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit Helsingissä. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:6

Poom ym. (2020). Journey planners can promote active, healthy and sustainable urban travel. *Urbaria Research Report* 2020/6

Tolonen ym. (2019). Pienvesiopas. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 36/2019

Tyrväinen ym. (2007). Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. *Metlan työraportteja* 52.

Tyrväinen, L. & K. Korpela (2009). Luonnosta terveyttä onnistuneella kaupunkisuunnittelulla. Teoksessa Fahnle M., P. Bäcklund & M. Laine (toim.). 82 Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 6: 2009

Tyrväinen, L., Silvennoinen, H., Korpela, K. & Ylen, M. (2007). Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. *Metlan työraportteja* 52, 57–77.

Uudenmaan kasvun vaihtoehdot. Väestö ja työpaikkaprojektiot sekä asunto ja toimitilakannan muutosarviot. Uudenmaan liiton julkaisuja E 236–2021

Viheralueiden käyttökokemuksia ja merkityksiä Espoon kaupunkikeskuksissa. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 5/2020